

stanje, z vsemi napisi, navadami ob pričetku dela, s čajem na pipi, ki si ga obiskovalci lahko natočijo za popotnico itd. Rekonstrukcija starejšega stanja bi bila precej težje izvedljiva zaradi pomanjkanja predmetov iz tega obdobja.

V prizivnici se obiskovalci, medtem ko čakajo na odhod v jamo, z multivizijo že prvič seznani s podzemnim svetom, v katerega vstopajo, z razvojem premogovništva v Sloveniji v primerjavi s tedanjim stanjem v Evropi in predvsem z zgodovino premogovnika Velenje. Tu bi se tudi prvič srečali s figuro, ki bo vodila ogled jamskih prostorov; z Antonom Aškercem, ki je bil v bližnjih Škalah štiri leta kaplan (1894-1898). V teh štirih letih se je srečeval s problemi in težavami premogarskega življenja. To življenje in velika nesreča, ki se je zgodila ravno eno leto pred njegovim prihodom v Škale sta ga je tako prizadeli, da je svoje občutke zil v izvrstni "Delavčevi pesmi o premogu", katere dele bi uporabili kot vodilne misli v posameznih muzejskih sklopih.

V garderobi in lamparni bo vsak obiskovalec dobil opremo za spust v jamo: površnik in čelado ter odšel do dvigala. Od tega trenutka dalje mora dobiti obiskovalec občutek, da se je že preselil za "sto" let v preteklost in da ga res čaka dobesedni spust v čas. Ta občutek bo še povečalo dvigalo s svojim arhaičnim izgledom, ki ga bomo še nekoliko utrdili z rekonstrukcijo po fotografijah iz časa okrog leta 1900.

Po prihodu iz jame se bodo obiskovalci muzeja lahko ustavili še v muzejski trgovini, kjer bodo lahko kupili vso obstoječo literaturo o premogovništvu, več vrst spominkov (Velenje, premogovništvo) itd. Ob koncu obiska bodo obiskovalci imeli tudi možnost počitka, okrepčila in preprostega obroka hrane v primerni okrepčevalnici, ki bo urejena bodisi v obliki "socialistične menze" z inventarjem iz tega časa, ustrezno glasbo, "razglasno postajo" itd. ali pa gostilne "Pri Barbari", z inventarjem starih gostiln iz časa pred II. svetovno vojno.

Tadeja Primožič

PRENOVA STALNE ZBIRKE "KLEKLJARSTVO NA LOŠKEM" V LOŠKEM MUZEJU V ŠKOFJI LOKI

V Loškem muzeju v Škofji Loki drugo leto zapored, v skladu s finančnimi možnostmi, poteka prenova stalnih zbirk obrti na Loškem. Za klobučarsko in glavnikarsko sta bili tokrat na vrsti "čipkarska" in sitarska zbirka.

Dosedanja zbirka "Čipkarstvo" v Loškem muzeju, ki jo je v 80. letih skrbno postavila muzejska svetovalka Meta Stele, dipl. etn., je nastala v skladu s tedanjimi dognanji muzeološke stroke in poznavanjem te obrti. Predstavljala je zgodovino klekljarstva na Loškem, klekljarsko orodje oz. pribor in čipke, ki so jih tu izdelovali predvsem v 1. polovici 20. stoletja. (Foto št.2). Prenova zbirke je trajala več mesecev in je bila plod skupinskega dela. Vsebinski koncept zbirke sta pripravili

višja kustosinja v Loškem muzeju Mojca Šifrer - Bulovec, dipl. etn., ki je bila vodja projekta, in Tadeja Primožič, dipl. etn. ki je bila strokovna sodelavka. Zbirko je oblikovala d.i.a. Mojca Turk.

Namen zbirke je bil predstaviti zgodovinski razvoj klekljarstva, klekljarsko orodje oz. pribor, tehnološki in oblikovni razvoj klekljanih čipk in njenih aplikacij ter trgovino oz. trgovanje na področju nekdanjega freisinškega gospostva.

Nekateri pomembni cilji nove postavitve so bili: zbirka po vsebini ne sme bistveno odstopati od že prenovljenih zbirk, vključevati mora nove muzeološke pristope, v skladu s finančnimi možnostmi mora upoštevati specifične lastnosti postavitve in predstaviti klekljanih čipk, zadovoljiti mora tako manj kot bolj zahtevne obiskovalce, prikazati mora kontinuiteto te obrti od njenih začetkov do danes, predstaviti želi oba največja klekljarska centra na tem področju, Žiri in Železnike itd. Ob pregledu materiala, ki ga je hranil Loški muzej, je bilo ugotovljeno, da bo za uresničitev prvotnega koncepta potrebno opraviti še kar nekaj terenskega dela. Prav tako je bilo treba dosedanje zbirko čipk nujno

Foto št. 1, avtor Tadeja Primožič

obogatiti z novimi eksponati. Zaradi skromnih prostorskih in finančnih možnosti smo pridobivali predvsem tiste nove primerke, s katerimi bi zapolnili dosedanje vrzeli.

"Čipkarska zbirka" ni doživela le vsebinske preнове, ampak je dobila tudi ustrežnejše ime, "Klekljarstvo na Loškem". Prikazuje namreč zgolj eno od tehnik ročno narejenih čipk na omejenem geografskem področju, in sicer tisto, ki se izdeluje s pomočjo klekljev, zato bi bila uporaba termina "čipkarstvo" ali njegovih izpeljank preveč široka.

Zbirka je dobila tudi svoj simbol oz. "nosilno" čipko. Izbrana je bila čipka v tehniki širokega risa, za katero se je ohranilo ljudsko poimenovanje "gobice". Za to čipko smo se odločili zato, ker je bila in je še vedno prav ta tehnika na Loškem zelo razširjena.

Omejitev in hkrati izziv novi postavitvi je predstavljala že sam prostor. Ne ravno veliko površino si klekljarska zbirka deli s sitarstvom. Zbirko je bilo torej treba zasnovati tako, da nobena od obeh postavitev ne bi bila okrnjena, hkrati pa naj bi prostor zaživel tudi kot celota. Zaradi prehodnosti tudi ni smel biti pregrajen, čeprav bi na ta način lahko pridobili dodatne razstavne površine. Oblikovalka Mojca Turk je sledila dosednji praksi, da ima vsaka prenovljena zbirka oz. obrt svojo nosilno barvo; za klekljarsko je bila izbrana modra, za sitarsko pa oranžna barva. Na ta način je sobo vizualno razdelila in se hkrati izognila fizičnim pregradam.

Klekljarski zbirki je bil namenjen prostor, ki naj bi v gradu predstavljala t.i. kmečko sobo. Tu se nahajata

kmečka peč in strop. Pri postavitvi razstave to ni bilo težko upoštevati, saj je bilo z vključitvijo vsega tega mogoče predstaviti ambient, v katerem so se čipke nekoč izdelovale.

Peč s klopjo, stoli in stojalom za sušenje perila se je tako spremenila v "klekljarski kotiček". Na ta način so predstavljeni nekateri klekljarski pripomočki (blazina, vreteno, kolovrat itd.), stojalo za sušenje perila nad pečjo pa lahko občasno, ob pomanjkanju razstavnih površin, postane "vitrina" za prikaz različnih aplikacij klekljanih čipk. Povečava fotografije "preje" (skupinskega klekljanja) iz Žirov iz obdobja med obema vojnama obiskovalcu še bolj približa ta dogodek, hkrati pa služi tudi kot kulisa. (Foto št. 3)

Za predstavitev klekljarskega pribora oz. orodja je bil uporabljen zamik v steni, ki se je spremenil v vitrino. Kot ozadje služi povečava fotografije klekljarice, klekljarsko orodje oz. pribor pa je predstavljen na policah v različnih nivojih (npr. blazina in vzorec se nahajata na spodnji polici, v nivoju klekljaričin rok se nahajajo kleklji, bučike, kvačka in škarje, na polici višje sukanec ter na zgornji polici očala, ki so za večino klekljaric nepogrešljiva). Povečava vzorca, ki ga klekljarice imenujejo "polžki" in se nahaja pod vitrino, ponuja zelo zgovorno asociacijo. Le-ta naj bi obiskovalca spomnila, da ročno klekljana čipka nastaja s tako "hitrostjo" kot se premika polž. Predstavitev je torej zelo simbolna in hkrati nakazuje tudi sam proces izdelave.

Posebna pozornost je posvečena tehnološkim in oblikovnim značilnostim klekljanih čipk in aplikacij v različnih obdobjih. Prvi pano predstavlja delitev klekljanih čipk ter osnovne klekljarske tehnike in elemente. Zaradi pomanjkanja prostora so naslednji panoji premični in hkrati zasnovani tako, da potešijo radovednost tudi bolj zahtevnim obiskovalcem. Vsak izmed panojev predstavlja določeno obdobje: najstarejše ohranjene čipke pri nas, obdobje od konca 19. stoletja do 20. let tega stoletja, obdobje med obema vojnama, obdobje od 50. do konca 80. let ter čas po osamosvojitvi. Ti panoji se delno prekrivajo, vsak izmed njih pa vsebuje nosilno čipko, ki simbolizira glavne značilnosti klekljanih čipk v tem obdobju ter kratek tekst. Bolj zahtevni obiskovalci lahko izvedo še kaj več s premikom posameznega panoja, saj vsak izmed njih skriva še podrobnejši tehnološki in oblikovni prikaz razvoja

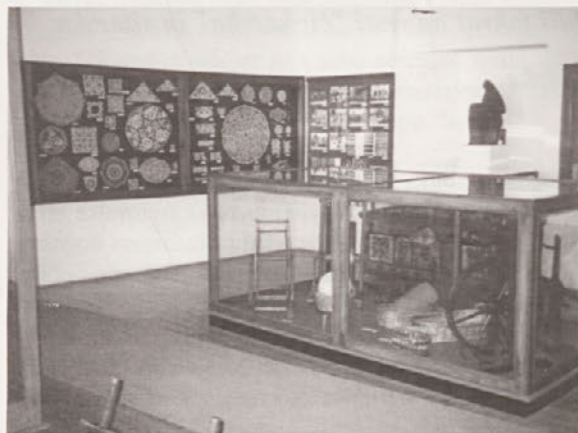

Foto št. 2, fototeka Loškega muzeja

Foto št. 3, avtor Tadeja Primožič

klekljanih čipk. Kljub pomanjkanju prostora so na spodnjem robu nekaterih panojev tudi fotografije, ki prikazujejo čipke na nekaterih aplikacijah (cerkveni prti in albe). (Foto št. 4)

V vitrini, ki ločuje "klekljarski in sitarski" del prostora, je predstavljena trgovina oz. trgovanje s klekljanimi čipkami na Loškem ter nekatere njene aplikacije (peča, ovrtnik, prtič). (Foto št. 1)

Lepoto klekljanih čipk na svojstven način predstavlja tudi podoba igralka Ite Rine v klekljani obleki v naravni velikosti. Ta podoba deluje kot sapica, privid ter obenem poveže bistvene nosilce klekljarstva: risarje oz. ustvarjalce vzorcev, klekljarice oz. izdelovalce, trgovce oz. posrednike in kupce oz. uporabnike.

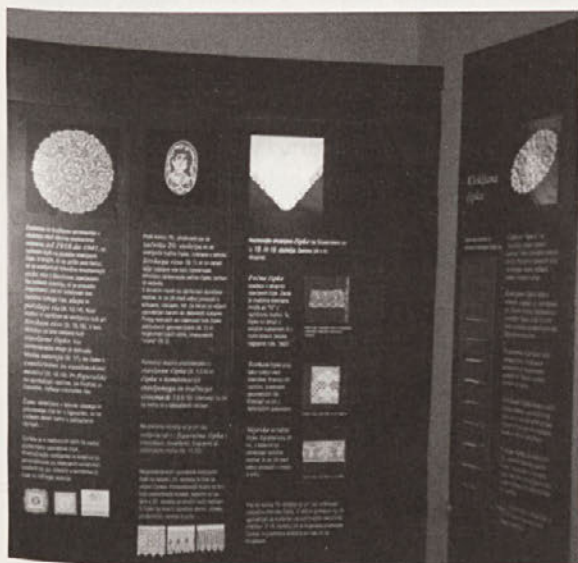

Foto št. 4, avtor Tadeja Primožič

Poleg eksponatov in besedila ima pri novi postavitvi pomembno vlogo tudi bogat slikovni material: fotografije (npr. najstarejša fotografija klekljaric iz Železnikov iz leta 1903, učenke prvega razreda klekljarske šole v Žireh leta 1906/1907), zemljevidi (npr. kraji z območja klekljarskih šol v Železnikih in Žireh, zemljevida sveta z označenimi državami, ki so uvažale klekljane čipke s tega področja), letaki, oglasi itd. Slikovni material služi kot odlična ponazoritev in bogat vir informacij, hkrati pa razbija nekatere stereotipe (npr. fotografija klekljarja).

Zbirka "Klekljarstvo na Loškem" je trenutno najsodobnejša in hkrati tudi najbolj strokovno postavljena stalna zbirka klekljanih čipk v slovenskih muzejih.

Loški muzej načrtuje, da bodo novi postavitvi stalne zbirke "Klekljarstvo na Loškem" v prihodnje sledile tudi druge dejavnosti, ki bodo lepoto klekljanih čipk še bolj približale obiskovalcem. Med prvimi nalogami bodo vsekakor prevodi oz. povzetki besedila v tuje jezike. Ljubitelji in poznavalci klekljanih čipk, vljudno vabljeni na ogled!